BCO – Váš orchestr pro 21. století!

Další koncert:

18.04.2024 v 19:00
Výzkumný ústav matematických strojů, kavárna Rebelbean Pole, Durďákova 5, vstup i z Černopolní naproti Dětské nemocnici

MY A PAŘÍŽ (PODLE JEVGENIJE ZAMJATINA A JULESE VERNA)

Alexandr Skrjabin – Pět preludií op. 74 – transkripce pro BCO
Edgar Varèse – Octandre
Iannis Xenakis – Anaktoria
Jan Krejčík – Eva Kmentová (objednávka BCO)

BCO – Pavel Šnajdr

BCO finančně podporují:
Statutární město Brno, Ministerstvo kultury ČR
Mediální partneři:
OperaPlus, Brno Město hudby, ČRo, HIS VOICE

Děkujeme za podporu a spolupráci:
Battementproduction

www.bcorchestra.cz
JSME NA FACEBOOKU, INSTAGRAMU, TWITTERU a máme YOUTUBE kanál

Změna programu vyhrazena.

12. koncertní sezona 2023/2024

BRNO CONTEMPORARY ORCHESTRA

MINISTERSTVO PRAVDY

Vyprávění o hudbě, která neumí budovat lepší zítřky

26. února 2024 v 19:00

Budova bývalého OV KSČ, dnes sídlo Veřejného ochránce práv

od 18:30 hlavní rozhlasové zpravodajství z 26. února 1974

Hlavní rozhlasové zpravodajství z 26. února 1974

Jiří Austerlitz Adámek – WE ARE THE POWER, (vymítání diktátora podle Pussy Riot), objednávka BCO

John Adams – Scratchband (1996, rev. 1997)

…

Visací zámek – záznam z živého vystoupení na Žofíně v únoru 1984

Frederic Rzewski – The Price of Oil (1980)

Jana Vondrů, Vojtěch Šembera – zpěv

Kateřina Císařová, Vendula Holičková a Bára Mišíková – vokalistky

Brno Contemporary Orchestra – řídí **Pavel Šnajdr**

„Vším budu čestně, jak jen dokážu, jak jen kdo vůbec dokáže, neboť začínám pochybovat, že upřímnost a čest jedno jsou; upřímnost je přesvědčení, že mluvíme pravdu (a kdo o tom může být přesvědčen?), a ctí je mnoho, a neshodují se navzájem.“ Meša Selimovič *Derviš a smrt* s. 7

V září 1951 se na jedné brněnské schůzi Svazu československých spisovatelů ozval jeden ze soudruhů s dotazem „co to vlastně jsou ti kosmopolité, o kterých hovořil prezident Gottwald“ – nikdo neznal odpověď, obzvláště měl-li být definován rozdíl mezi kosmopolitismem a internacionalismem. Rozřešení otázky bylo ponecháno na marx-leninskou poradnu. Vysvětlení podal na brněnské konferenci 29. února 1952 profesor Ladislav Štoll: *„Kosmopolitismus je v podstatě forma vědomí, je to duše dravého, bezohledného lovce zisků, duše parasitního požitkáře, čachráře, který by chtěl proměnit celý svět v jediný bazar, v jediné tržiště, na němž lze všechno zpeněžit, koupit a prodat, proměnit v dolary, sukno, kaliko, kulomety, talent, vědecké poznání, čest, náklonnost, národní suverenitu, zkrátka nastolit poměry universální korupce, prodejnosti, násilí, zločinu.“*

Ano, byl to rovněž přestupný rok, ale v roce 1952 (až do roku 1964) se ještě používal tzv. „den přestupný“, který spadal na 24. února. Na 24. února v běžných letech připadal svátek Matěje, v přestupných letech, a ještě v roce 1948 tomu tak bylo, však Matěj slavil svátek o den později. Jak však víme 25. únor se stal dnem Vítězství lidu a ten se nemohl posouvat, takže v roce 1952 Matěj žádný svátek neslavil – kde je tedy pravda, čest a upřímnost – jak je to s těmi kosmopolity a jak je to s tím Matějem (Božím darem)…

Zdá se, že pravda, upřímnost, ani čest nestojí na činech, ale na tom, jak se o činech hovoří. Válka je mír, mír je boj a válka je speciální operací. Vždycky byla a budou nějaká „ministerstva pravdy“, která budou komentovat a utvářet správnou a jedinou možnou realitu. Mohou být orwellovská, jak za časů Václava Kopeckého, ale i mnohem nenápadnější – skrytá za spektákly masové kultury, fikcí neomezeného výběru možností na sociálních sítích či na stránkách populárních časopisů. Mohou být politická, ideologická, aktivistická, kulturní i umělecká. Mohou být nebezpečná pro svět, planetu i společnost, ale i jedinou možností pro jejich záchranu a udržení při životě.

Dnešní koncert je poněkud ideologicky zatěžkaný, věnuje se totalitám a utopiím, i utopiím, které se staly totalitou. Je i není Orwellovský…

Vše začíná již obrázkem na plakátu, který jsme si vypůjčili z tištěného poválečného programu Národní fronty – jeho optimismus je z dnešního pohledu mimořádně bolestný.

Již v mnohem realističtější podobě znormalizované společnosti vyznívá hlavní zpravodajská relace, rozhlasové noviny, které zazněly na stanici Hvězda přesně 2

Jana Vondrů (1991) je zpěvačkou, která se pohybuje na pomezí hudebních žánrů a především na poli soudobé a experimentální hudby. Koncertně i scénicky spolupracuje s Ensemble Opera Diversa. Je členkou uskupení Dust in the Groove propojujícího soudobou hudbu, jazz a improvizaci a členkou tria ConTRIOogy. Spolupracuje s multiinstrumentalistou Tomášem Vtípilem, se kterým mimo živé projekty nahrála vokální party do divadelních a rozhlasových her. Stojí za vznikem a uvedením projektu Mikroopery, který zasazuje operu do veřejného prostoru. Ve své sólové koncertní činnosti se nejvíce zajímá o písně 20. a 21. století. Jana absolvovala JAMU v Brně a VŠMU v Bratislavě.

Vojtěch Šembera (*1995, Karlovy Vary) započal své hudební vzdělávání již v raném dětství studiem hry na klavír, později začal navštěvovat soukromé hodiny kompozice u Mgr. Karla Šimandla. V roce 2017 absolvoval bakalářské studium kompozice na Janáčkově akademii múzických umění (JAMU) ve třídě profesora Ivo Medka. Na JAMU studoval také obor zpěv nejdříve u Jaromíra Novotného, později u Ireny Troupové, pod jejímž vedení roku 2018 absolvoval bakalářské studium.
V současnosti studuje na JAMU magisterský stupeň oboru kompozice. Ve své pěvecké praxi se věnuje jak interpretaci soudobé hudby, tak klasickému repertoáru. Jako skladatel se pak zaměřuje především na vokální a vokálně-instrumentální tvorbu.

Jiří Austerlitz Adámek vystudoval režii na Katedře alternativního a loutkového divadla na Divadelní fakultě AMU v Praze, kde posléze absolvoval i doktorské studium.
Vyvinul specifický typ divadla, ve kterém mísí hudebně komponovanou strukturu, stylizované herectví a zvláštní přístup k jazyku. Systematicky pracuje s divadelní skupinou Boca Loca Lab, již založil v roce 2007.
Absolvoval několik stáží ve Francii, je výrazně ovlivněn francouzským postmoderním théâtre musical, o němž také psal ve své knize Théâtre musical / Divadlo poutané hudbou (2011).
Za své „hudebně-divadelní“ inscenace získal řadu ocenění doma i v zahraničí.

z klasického obsazení rockových kapel, rozšířená o ozvučené dechy a klávesy.
Autor ke skladbě napsal: Během příprav na různé produkce Ceiling/Sky (Adamsova kompozice z roku 1995) jsem si všiml, že tradiční „rockové“ nástroje byly schopny mimořádné síly a virtuozity, ale že tyto schopnosti byly v komerční hudbě realizovány jen zřídka, pokud vůbec. Technické „kusy“, které předvádějí i největší rockoví hudebníci jako Jimi Hendrix nebo Eric Clapton inklinovaly k pohodlnému odpočinku v rámci uznávaného jazyka tradice. Pochopení a překonání tohoto omezení bylo nejtrvalejším příspěvkem Franka Zappy. Zappa pochopil, že jazyk rocku může být značně rozšířen informovaným vzájemným obohacováním ze světa klasické hudby. Do svých kapel si vybíral muzikanty, kteří se dokázali přenést za jednoduché struktury populární hudby a na jeho experimenty v rytmu a kontrapunktu dokázali obratně a směle reagovat.
Posluchačům obeznámeným s mou nedávnou hudbou bude Scratchband pravděpodobně připadat jako svatba na poslední chvíli mezi rvavou Komorní symfonií z roku 1992 a Ceiling/Sky. Po delší době se v mém díle opět objevují minimalistická gesta. Divoké běhy na začátku skladby, proplouvající mezi tóninami ve střádavých rytmech se postupně ustálí v B dur, ze které neustále utíkají či vykračují a tím proměňují nálady skladby. Hyperaktivita se však časem ustálí na poměrně zřetelných blocích, které představují jakýsi motivický materiál rozvíjeny ve formálnějším „minimalistickém hávu“.

Legendární kompozice **Price of Oil** (Cena ropy) amerického skladatele a pianisty Frederica Anthony Rzewského (1938–2021) z roku 1980 se zdá jasnou a jednoduchou. V úvodu zazní autentické zprávy o tragédiích na ropných plošinách, které jsme nechali přeložit a nahrát v rozhlasovém studiu. Poté moderátor představí oba aktéry na scéně. Dva recitátoři, žena ropného magnáta – majitelka rafinérie a těžce pracující dělník na ropné plošině, popisují své tragédie. Hudba, doprovázející texty se valí jako neudržitelná hmota, jako mořské vlny, jako ropa v ropovodech, jako peníze na bankovních účtech – nezadržitelně ve stálém rytmu, v mikromelodických obměnách, vycházejících z nekonvenční partitury skladby, obohacené o tři strany poznámek.
Hudba neumí budovat lepší zítřky a naštěstí už ani skladatelé to nemají v popisu své práce. Přesto, nebo právě proto nehodnotíme, nediktujeme jedinou pravdu, ale stavíme vedle sebe různé pravdy, různé upřímnosti i různé nesouměřitelné cti, a především různé přístupy k hudbě a zvuku.

Ostatní nešlo spustit kvůli naklonění plošiny. Asi deset z nás se dostalo do člunu č. 5. Byl dnem vzhůru. Podařilo se nám jej obrátit.
Na rotterdamskou burzu spoléhá
Nějak se nám to podařilo zvládnout. Nezpanikařilo nás jen pár.
celá severozápadní Evropa,
Já jsem nezpanikařil. Nemohl jsem si to dovolit.
ale jen 5 % z nás je v Rotterdamu.
Musel jsem se koncentrovat na daný úkol.
Ostatní obchodníci jsou všude možně.
Pěkně to s námi všemi mávalo;
Žádná země nás nemůže pojmout.
nějak, společným úsilím,
Žádná vláda nás nedokáže kontrolovat. Vůbec žádná vláda.
– nevím přesně, jak se nám to podařilo – jsme člun otočili.
Jen banky mohou prověřovat.
Pak jsme byli na moři.
Žiju podle bank. Když uzavřu obchod, chci mezinárodní záruku. Se zárukou jsem OK. Záruka je moje živobytí
Všude kolem bouře.
a je automatická. Je to tak. A pak ještě nikdy nelžu Platt’s, kde stanovují referenční ceny.
Veliká tma.
Zkuste zalhat Platt’s – přijdou na to. Zavolají třeba stovce lidí. A pokud 99 řekne, že ceny jsou nahoře a vy řeknete, že jsou dole,
Nikde žádná pomoc.
pak Platt’s ví, jak se věci mají.
Všichni se modlili.
Před Platt’s nelze nic schovat. Já nic schovávat nepotřebuju.
Modlili se k Bohu.
Trh je v dobré kondici.
Všichni jsme zvraceli.
Ceny jsou rekordně vysoké.
Nad námi se tříštily vlny.

Jsou vysoko nad průměrem.

Byla strašná zima a přitulili jsme se k sobě. Trčeli jsme tam 11 hodin.

Tak to i zůstane. Producenti budou dál posílat

Lidé ve strašných bolestech,

ropu na spotovou burzu.

muži se zlámanýma nohama. Myslel jsem na ženu a děti. Přemýšlel jsem, jestli je ještě někdy uvidím. Voda se vlévala do člunu.

Čím dál víc

Mysleli jsme si, že nás nikdo nenajde. Mysleli jsme si, že to nepřežijeme, a mnozí naši přátelé to nepřežili.

slýcháte řeči o nabídce a poptávce.

A i když dorazila zásobovací loď, tak nás skoro převrátila, mysleli jsme, že je to náš konec.

Tím burza neskončí.

Byla to hrůza. Už je to pryč.

To je hloupost.

Ale ne tak docela. Může se to stát znova.

Na to je politika moc nejistá.

Dokud budou tyto plošiny

Nikdo nemá ropy dost.

dělány z tenkostěnné oceli,

Nikdo nevěří ničím zárukám.

budou se rozpadat.

Každý chce jen to jedno.

Teď chci jenom jít domů, ale myslím, že se vrátím.

Každý chce víc ropy.

před padesáti lety – je až hrůzné, jak se řešili téměř stejné problémy, i když na ně bylo pohlíženo pod dozorem Sovětského svazu.

V kompozici Jiřího Austerlitze Adámka pak z totality Brežňěvovské přecházíme k tragédii současného světa, zhmotněné v neomezené ctižádosti a moci ruského vládce Putina a jeho přisluhovačů. Budiž sláva všem, kteří našli dostatek odvahy a vzepřeli se jeho nelítostnému diktátu.

Rovněž v tvorbě Johna Adamse nalezneme řadu děl politicky angažovaných. Na dnešním koncertě však jeho Scratchband spíše zastupuje jakousi vzpouru proti lacinosti a programové vlezlosti populární kultury, ze které přejímá energii a nástrojové obsazení, ale nevzdává se svého kompozičního jazyka a interpretační virtuozity. Je to neepigonská reakce na „enfant terrible“ americké hudby i kultury Franka Zappu.

Nihilismus, anarchie, beznaděj, ale i touha po skutečné svobodě stála v základech punku. V normalizačním Československu však punk výrazně vstupoval i na pole politické opozice. Visací zámek s ironií i sebeironií bušil do všeho kolem sebe. Část záznamu z prvního povoleného koncertu, proběhnuvšího na Žofíně v únoru 1984, který se samozřejmě neobešel bez policejní asistence, tak nabídne druhou, v dobovém rozhlase nevysílatelnou, podobu kultury.

V druhé půli večera pak zazní sžíravá kritika společnosti kapitalistické, a to v brilantní kompozici marxisty Frederica Rzewského „Price of Oil“.

Ve světové premiéře zazní kompozice Jiřího Adámka Austerlitze **WE ARE THE POWER** (vymítání diktátora podle Pussy Riot). Autor k ní napsal: V roce 2012 celým světem proletěla zpráva o punkerkách a aktivistkách z ruské skupiny Pussy Riot, které se pokusily o protestní píseň v moskevském ústředním Chrámu Krista Spasitele. Po přímé intervenci prezidenta Putina a patriarchy Kyrila byly tři dívky dopadeny a zatčeny. Zmanipulovaný proces vedl k odsouzení Naděždy Tokolonnikovové a Marijy Aljochiny ke dvouletému pobytu v nejtvrdších věznicích na Sibiři.

Jejich varování před Putinem působí dnes prorocky. Odvaha k boji za slabé a bezmocné, kterou projevily tváří v tvář vězeňské správě, je inspirativní napořád. Skladba pro tři ženské hlasy s instrumentálním doprovodem pracuje s evokacemi poselství skupiny Pussy Riot, tak jak mu rozumím já, dnes a po svém. Obě ženy bojovaly tvrdě za právo žít po svém, ale také dávaly hlas těm, které by jinak nebylo slyšet – utýraným trestankyním, ztraceným v kraji bývalých sovětských gulagů. Libreto vychází z autobiografické zpovědi Naděždy Tolokonnikovové, česky vydané pod titulem Jak udělat revoluci / Zápisky z trestanecké kolonie.

Scratchband amerického skladatele Johna Adamse (* 1947) byl napsán pro Ensemble Modern v roce 1996 a revidován o rok později. Instrumentace vychází

pak si ji bude chtít nechat celou pro sebe.

Všecko se to událo tak rychle, že nikdo nevěděl, co má dělat. Ta plošina se neměla převrátit. Měla plavat.

Japonské obchodníky prokouknete vždycky.

Počasí bylo špatné, ale ne zas tak moc. Říkali tomu „plovoucí luxusní hotel“. Jestliže ta plošina byla tak dokonalá,

Nemají kam uhnout.

proč měli v plánu ji za pár dní nahradit jinou? Máme tu na plošinách muže odevšad –

Jsou v úzkých.

– Angličany, Skandinávce, Američany – jsme tu všichni pohromadě, čtyři muži na pokoj.

Celá jejich země se bude třást v jeskyních

Hibernujeme 14 nebo 20 dní.

tuto zimu, pokud nezískají ropu.

Musíme ale nakrmit své rodiny.

Potřebují ropu.

Práci potřebujeme.

A dokážete je přimět, aby zaplatili. Pořádně zaplatili.

A věřte mi, že nám dávají zabrat. S dovolením vám o nebezpečné práci něco řeknu.

Zaplatí čímkoliv.

Vezměte si třeba potápěče.

Počítám celý den, aby čísla seděla. Marky na libry, libry na rubly, rubly na dolary, dolary na guldeny – je mi to jedno a nikomu na tom nesejde. Dolary pro mě nic neznamenají.

Jsou pořád v pohotovosti na opravování potrubí,

Starám se jen o to, co je za čísly. Starám se o ropu. Nikdo mi neříká pravdu. Nikdo.

aby zajistili, že je na žihadlo napojeno ve správném úhlu.

Řekněme, že mluvím s Londýnem, a mají vše, co potřebují.

Řežou a spojují části trubek na dně.

Nikdy mi to neřeknou. Nikdy mi neřeknou

Tam dole jste úplně sami.

že trh jde dolů. Snaží se mě chytračit, ale to je fuk.

Vaši přátelé jsou od vás 300 stop, to je pěkná dálka.

Umím v nich číst.

Pokud tam zařvete, vaše vdova dostane 50.000 dolarů.

Vyznám se v tom, co říkají.

To je cena lidského života.

Když Londýn neříká nic,

Nikdo neví, kolik mužů bylo na plošině, když se potopila.

když se ptají po mém zdraví, vím, že to značí, že nechtějí,

Phillips Petroleum říkal jednu věc,

aby trh šel ještě níž.

vláda něco jiného. Proč by se tím měli trápit? Své vybavení pořádně netestují a čísla jsou tajná. Co je jim po topících se mužích?

Vím to. Je to ve mně.

Snažíme se víc zapojit odbory, ale oni vědí, jak je ovládnout. Vědí, že peníze potřebujeme. Pokud začneme mluvit o stávce,

I já lžu, ale líp.

nebo o přísnějších bezpečnostních směrnicích, vědí, že stačí nabídnout nám pár set liber navíc každý měsíc a je po problému.

Jsem obezřetná.

Jedna věc, kterou mají, jsou peníze. My potřebujeme peníze víc než oni.

Pokud jde trh nahoru,

Máme ženy a děti, o které se musíme starat. Když nám nabídnou vyšší plat,

neříkám, že jde dolů.

nebudeme trvat na větším množství záchranných člunů.

To by bylo povrchní.

Mluvíme-li o bezpečnosti,

Zeptám se jich, jestli slyšeli o Janovu.

oni mluví o výrobě.

To je vyleká. Začnou se potit.

Vědí, že na pevnině čeká na naše pracovní místa spousta chlápků.

O Janovu neví nic.

Slyšeli jsme dva nárazy a praskání.

Mají strach. Dokud o Janovu něco nezjistí, nedokáží přemýšlet. Chtějí to zjistit, ale já je nenechám. Mluvím a oni se kroutí

Bylo to jako strašlivý výbuch.

a já dostanu to, co chci. Jsem v tom dobrá. Kdo není dobrý, končí. Jde ven ze hry.

Během patnácti vteřin se plošina naklonila o 30°.

Topný olej byl za 160 dolarů v lednu, o měsíc později za 350 a za další měsíc za 200.

Pak o 45°.

Pokaždé, když se cena pohne, jde někdo ven ze hry. Vždycky to někoho bolí.

A o patnáct minut později se úplně převrátila.

Mě to nebolí. Jsem silná, nezranitelná.

Lidi to hodilo přímo do moře.

Chráním se.

Všechno létalo kolem.

Mám nemovitosti na dvou kontinentech.

Zasáhlo mě něco těžkého, možná televize.

Mám servisní skupiny, které s ropou nesouvisí.

Chlapi jako hora křičeli jako děti. Nemohli jsme nic dělat.

Když je drahé skladování, mám nákladní čluny. Když je drahá doprava, mám zásobníky.

Sebrala mě obrovská vlna.

Jsem diverzifikovaná.

A velký ocelový kontejner mě přimáčkl ke zdi. Kolem lítaly sudy s ropou. Viděl jsem záchranný člun, ale pak jsem šel pod hladinu. Říkal jsem si: to je konec. Takhle vypadá umírání.

Jsem tak neomylná, jak je jen možné.

Nikdo nevěděl, co má dělat. Měli mít dost záchranných člunů pro všechny, ale na vodu se jich dostalo jen pár.

Lidé říkají, že nás dokáží ovládat, ale nedokáží to.

F. Rzewski: Cena ropy

Obchodnice

Pracovník

Přicházím v osm hodin.

Bylo krátce po šesté večer

A jsem jako zvíře na lovu. Roztáhnu se všude. Civím a hledím, musím zjistit všechno, co se přes noc kolem ropy stalo.

a zrovna jsme dojedli dobrou večeři.

Všechno. Jinak bych zkrachovala. Mé oči jsou telefon. Volám všem a všichni volají mně.

Někteří chlapi už šli spát.

Pokud je čas, bavíme se o rodině, o počasí a o podobných věcech – ale když je to důležité,

Říkal jsem si, že se podívám na film.

jdeme rovnou na věc: co má volaný pro mě

Slyšel jsem, že mají dávat western.

a co já pro něj. Musíte být rychlí.

Zrovna mi skončila dvanáctihodinová směna

Říká-li Tokio, že má pěknou loď,

a byl jsem pěkně unavený.

krásnou loď,

Naráz jsme slyšeli strašný rámus.

co plave z Itálie,

Dělat tady je jako být ve vězení. S rodinami se nevidíme celé týdny.

dejte si bacha. Je to mor!

Vlny jsou klidně 90 stop vysoké.

Jestli je ta loď opravdu tak pěkná,

Větry o rychlosti až 110 uzlů. Jasně, vyděláme nějaké peníze. Některým z nás se dokonce podaří dostat je domů. Dokážete si představit, že by tuto práci někdo dělal, kdyby to nebylo pro peníze?